

Що варте поспіху?

Арі-машиніст звик поспішати. У машиністів-бо дуже щільний графік. А сьогодні він особливо квапиться: треба купити продуктів до Песаху та встигнути додому на ритуальну трапезу — седер. І цей поспіх чимось нагадує про часи, коли народ ізраїльський перебував у неволі в стародавньому Єгипті. Злого фараона довелося дуже довго переконувати відпустити поневолених — то щойно він нарешті погодився, євреї мусили похопитися. У них навіть хліб не встиг піднятися: вийшли пласкі хрусткі хлібці, смачкові й усім нам відомі — маца! Ось чому мацу готують поспіхом: вона має спектися протягом 18 хвилин. Це таки справжня гарячка! Аж ось надходить седер — і настає час зупинитися, відхилитися на спинку крісла й насолодитися свободою. Згадуючи досвід наших предків, ми вчимося більше цінувати власну свободу.

ОБГОВОРІМО З ДІТЬМИ

ЯКИМИ стравами в цій книжці діляться друзі? А якими пасхальними стравами тобі хотілося би поділитися з другом чи подругою?

РОЗДИВИСЬ ілюстрації, на яких Арі намальований на фабриці з виготовлення маці. З яких етапів складається приготування маці? Чи хотілося б тобі працювати на такій фабриці?

ЦЯ ІСТОРІЯ сталася в Ізраїлі понад сто років тому. Що цікавого ми дізналися про Ізраїль і людей, які жили в країні колись давно?

Арі-машиніст і пасхальна метушня

Дебора Бодін Коен
проілюстрував Шахар Кобер

ДУХ І ЛІТЕРА

Повна тарілка

Настанови юдаїзму ми сприймаємо, так би мовити, особисто. Ми відчуваємося не просто спостерігачами історичних подій, а частиною самої історії. В Гаґаді — це текст, який читають на пасхальному седері, — сказано: «У кожному поколінні ми відчуваємося так, ніби це саме ми вийшли з Єгипту». Продукти, що їх Арі-машиніст збирає для седеру, мають нагадувати про досвід наших предків. Наприклад, овочі, занурені в солону воду, нагадують нам про сльози наших прародичів. Харосет, суміш подрібнених фруктів і горіхів, символізує глину, якою раби зліплювали цеглини. Гіркі трави вказують на гіркоту їхнього життя.

Що таке PJ Library®?

Заснована Фондом Гарольда Грінспуна програма PJ Library («Піжамна бібліотечка») дарує сотням тисяч дітей в усьому світі єврейські дитячі книжки їхніми рідними мовами.

Підпишіться на сайті www.pjlibrary.ua й отримуйте щомісяця в подарунок з доставкою додому захопливі дитячі історії та казки. Створіть власну домашню бібліотеку єврейських дитячих книжок!

Як читати книжку вдома?

На сайті www.pjlibrary.ua ви знайдете рекомендації, як зробити читання цієї книжки захопливим і цікавим, а також поради та ідеї для занять з дітьми.

www.pjlibrary.ua

Душею ми разом

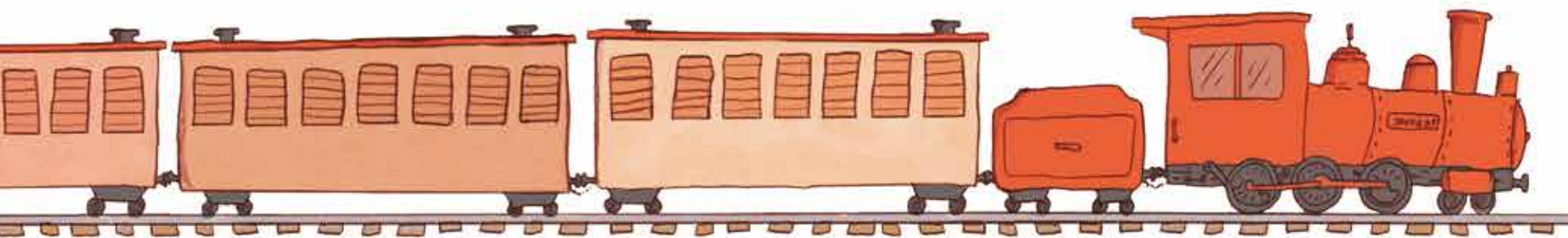
Це так дивовижно, коли багато людей роблять спільну справу одночасно. На Песах євреї з усього світу, незалежно від походження, збираються з родиною й друзями за одним столом та розповідають одну спільну історію про свободу. Ця історія насправді про єдність: євреї *разом* насаджувалися у рабстві в Єгипті, *разом* поспішили з Єгипту і *разом* перетнули Червоне море на шляху до волі. Арі-машиністу Песах також нагадує про єдність: збирати все для седеру — справа спільна, а відтак Арі святкуватиме седер із Джессі та Натаніелем... якщо не засне від втоми.

Дебора Бодін Коен — рабинка й письменниця, авторка серії про Арі-машиніста, книжок «День сьомий», «Дідусь Джетро» та «Нахшон, який боявся плавати» і багатьох інших дитячих творів. Її роботи отримали численні нагороди, зокрема Національну премію єврейської книги, почесну відзнаку імені Сідні Тейлор, яку вручають за найкращу єврейську книжку для дітей, та премію Шугармана. Дебора мешкає у Роквіллі (штат Меріленд, США).

Шахар Кобер — випускник Шенкарського коледжу інженерії та дизайну (Ізраїль). Він проілюстрував понад 30 дитячих книжок, зокрема популярну серію видавництва «Кар-Бен» про Арі-машиніста. Його роботи виходять друком в США, Ізраїлі, Франції, Великій Британії та інших країнах. Шахар живе в ізраїльському місті Кір'ят-Тівон з дружиною, двома синами, собакою та котом.

Арі-машиніст і пасхальна метушня

Написала Дебора Бодін Коен
Проілюстрував Шахар Кобер

Історія Песаху

Перший Песах відбувся давним-давно в далекому Єгипті. Єгиптом правив жорстокий і могутній правитель — фараон. Боячись, що єврейський народ може проти нього повстати, фараон вирішив: ці люди повинні стати його рабами. У рабстві євреї тяжко працювали. Щодня, з ранку до ночі, стукали молотками, копали рови, тягали важкі цеглини. Будували палаци та міста й гарували без перепочинку. Єврейський народ ненавидів рабство. Всі слізно просили Бога про порятунок. І Бог обрав чоловіка на ім'я Мойсей, щоб той повів людей за собою. Мойсей пішов до фараона й сказав: «Бог незадоволений тим, як ти чиниш із єврейським народом. Він хоче, щоб ти відпустив мій народ з Єгипту в пустелю, де він буде вільним». Фараон тупнув ногою і крикнув: «Ні, не відпущу ні за що!» Мойсей застеріг: «Якщо не послухаєшся Бога, то на твою землю паде багато жажливих кар!» Та фараон не послухав, і кари прийшли. Спочатку вода у водоймах перетворилася на кров. Потім сталося нашестя жаб, а згодом і диких звірів. З неба падав страшний град, а комахи, що їх називають сараною, пожирали всі врожаї єгиптян.

Щоразу, як починалася нова кара, фараон благав: «Мойсею, я відпущу єврейський народ. Тільки зупини цю жахливу кару!» Але щойно Бог припиняв лихо, фараон заявляв: «Ні, я передумав. Євреї залишаються тут!» Тоді Бог насилав нові кари. Зрештою лише по десятій карі фараон дозволив євреям залишити Єгипет.

Побоюючись, що фараон знову передумає, євреї збиралися швидко-швидко. Ніколи було приготувати повноцінну їжу, тісто не встигало піднятися для пишного хліба. Часу вистачило хіба на те, щоб вийшли пласкі, схожі на крекери хлібці, які називаються маца. Люди поспіхом завдали торби з мацою собі на спину й повибігали з домівок.

Не встигли вони відійти далеко, як фараон наказав своєму війську наздогнати їх і повернути назад до Єгипту. Євреї кинулися тікати, але, дійшовши до великого моря, зупинилися. Море було завеликим — не переплисти. Злякавшись, що фараонові воїни їх наздоженуть, люди за благали до Бога, і сталося чудо. Море розверзлося. Перед ними постали дві стіни з води, а між тими стінами простяглася суха піщана доріжка — і євреї побігли нею. Тільки-но перебігли на інший бік, як водяні стіни впали, а стежка зникла. Тепер море відділяло євреїв від землі єгипетської. Воля!

Щороку на Песах ми смакуємо особливі наїдки, співаємо пісень, розповідаємо історії та влаштовуємо седер — спеціальну трапезу, що допомагає нам згадати цей чудесний шлях від рабства до свободи.

Езрі Матану, чиї усмішка та веселий сміх осяють наші седери. — Д.Б.К.

Дебора Бодін Коен. **Арі-машиніст і пасхальна метушня.**
Пер. з англійської Юлії Шекет. — К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2023. — 32 с.з іл.

Переклала з англійської: *Юлія Шекет*
Редакторка: *Євгенія Канищева*
Макет української книжки: *Світлана Невдаченко*

Усі видання публікуються за домовленістю з Kar-Ben, підрозділом Lerner Publishing Group, Inc. 241 First Avenue North, Minneapolis, MN 55401 U.S.A.
Всі права захищені. Жодна частина цього видання не може бути відтворена, збережена в пошуковій системі або передана в будь-якій формі чи будь-яким способом — електронним, механічним, фотокопіюванням, записом чи іншим способом — без попереднього письмового дозволу Lerner Publishing Group, Inc.
Усі авторські права, логотипи та торгові марки є власністю відповідних власників.

Printed in Latvia
Наклад 3500 прим.

All editions are published by arrangement with Kar-Ben, a division of Lerner Publishing Group, Inc. 241 First Avenue North, Minneapolis, MN 55401 U.S.A.
All rights reserved. No part of this edition may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means—electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise—without the prior written permission of Lerner Publishing Group, Inc.
All copyrights, logos, and trademarks are the property of their respective owners.

Авторське право на текст © Дебора Бодін Коен, 2015
Авторські права на ілюстрації © Шахар Кобер, 2015
© ДУХ І ЛІТЕРА, 2023

«Кукуріку!» — пропіяв півень.
Арі-машиніст розплющив очі й
позіхнув. Глянув на кишенькового
годинника — і скочив з ліжка.

До пасхального седеру з друзями-колегами Джессі та Натаніелем залишається тільки один день. А ще ж треба провести останній потяг перед святом — до Єрусалима й назад! Арі вмить одягнувся, вибіг із дому й розгонисто покрокував до Яффського залізничного вокзалу.

У кишені лежав список закупів на седер: запечене яйце, харосет, петрушка, хрін, кістка ягняти, маца. А весняне повітря було таке солодке, що не хотілося поспішати. Арі-машиніст нахилився зірвати квітку — аж тут годинник випав із кишені й нагадав: час спливає. «Ліпше мені не байдикувати», — зітхнув Арі.

Коли Арі-машиніст проминав будинок сусідки Міріам, вона якраз ганялася двором за куркою.

— Бокер тов, доброго ранку! — привітався Арі. — Ваш півень сьогодні був моїм будильником!

— До речі, Арі, візьми свіже яєчко для седеру, — сказала Міріам.

— Я поспішаю! — пояснив Арі-машиніст. — Не встигну занести додому!

— Тоді я його запечу й покладу тобі на ґанок, — сказала Міріам.

Арі-машиніст поспішав стежкою через садочок фінікових пальм. Аж раптом бачить: драбина, на драбині — пара ніг, а решту затуляє гілля.

— Це ти, Моше? — гукнув Арі.

З драбини зіскочив чоловік у комбінезоні та перекошеному тюрбані.

— Шалом, Арі! — привітався Моше й показав гроно фініків.

— Я збираю фрукти для бабусиною харосету. Хочеш зі мною? Я ще за мигдалем піду.

— Ой, вибач. Спішу на роботу. Потяги мають ходити за розкладом! — пояснив Арі-машиніст. — Але, схоже, бабусин харосет вийде смачнющий!

— Забігай, як вертатимеш додому, — запропонував Моше. — Я й тобі на седер відкладу порцію.

— *Тода раба, Моше!* — подякував Арі. — А я тобі з Єрусалима маці привезу!

І викреслив зі списку пункт «харосет».

Арі-машиніст прибіг на залізничний вокзал.
Вагони вже були переповнені. Він мерщій
натиснув на газ, і потяг, видавши клуби пару,
рушив. Арі-машиніст потягнув за шнур, і пролунав
гудок:

«Ту-ту!»

Потяг **лихлихкав** через долину, зарослу диким квітом. А он Шифра, приятелька Арі, махає йому зі свого саду.

— *Реґа, реґа*, чекай-чекай! — гукала Шифра.

Арі-машиніст натиснув на гальма.

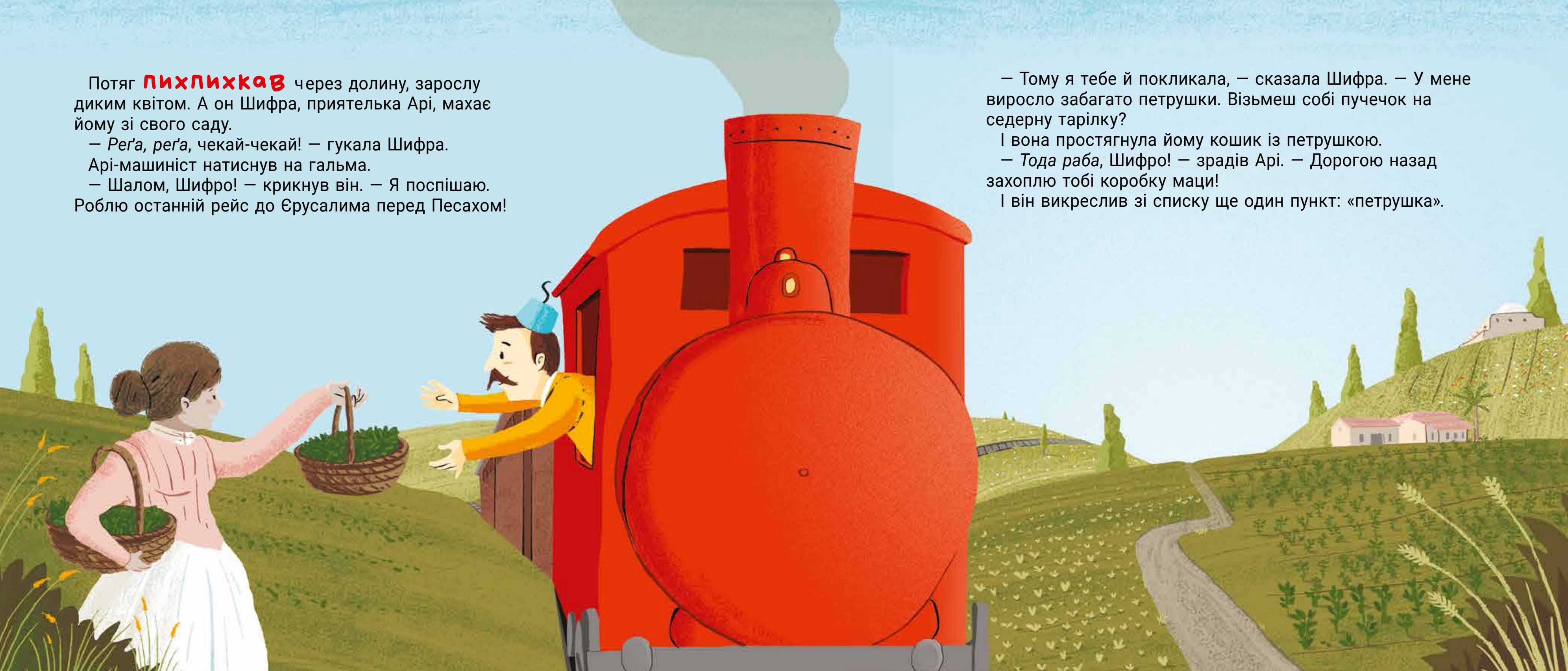
— Шалом, Шифро! — крикнув він. — Я поспішаю. Роблю останній рейс до Єрусалима перед Песахом!

— Тому я тебе й покликала, — сказала Шифра. — У мене виросло забагато петрушки. Візьмеш собі пучечок на седерну тарілку?

І вона простягнула йому кошик із петрушкою.

— *Тода раба*, Шифро! — зрадів Арі. — Дорогою назад захоплю тобі коробку маци!

І він викреслив зі списку ще один пункт: «петрушка».

На наступній станції Арі-машиніста вже чекав приятель на ім'я Аарон. Чомусь він кривився, а обличчя йому розчервонілося.

Арі зиркнув на годинника.

— Сердишся, що я запізнився? — спитав він.

— Та не серджуся! — випалив Аарон і показав, що тримає в руках чималий корінь. — Це я спробував хрін. А він такий гостренький!

— Запий водичкою! — Арі простягнув другові фляжку.

Аарон добряче ковтнув води.

— Стільки хріну мені не потрібно! — сказав він і розламав корінь навпіл. — Візьми половинку собі на сецерну тарілочку.

— *Тода раба*, Аароне, — всміхнувся Арі-машиніст. — На зворотному шляху я тут пригальмую й передам тобі коробочку маці.

Тоді викреслив зі списку ще й хрін.

І ось потяг Арі-машиніста **долихлихкав**
до Єрусалимського залізничного вокзалу.
Арі потягнув за шнур:

«Ту-ту!»

Арі зиркнув на кишенькового годинника. Якщо
приспішиться, має встигнути доробити всі справи
до часу відправлення потяга назад до Яффи.

Арі, протискаючись крізь натовп, чимдуж поспішав
Старим Містом. Спочатку купив у м'ясника кістку
ягняти. Відтак побіг до фабрики маці.

Усередині поралися працівники.

Хтось місив тісто,

хтось його качав,

хтось робив у ньому дірочки,

а ще хтось хуленько
ставив у піч.

Жінка з кишеньковим
годинником стежила
за часом.

— Чому все робиться таким поквапом? — поцікавився Арі-машиніст.
— Маємо поспішати, — сказала пекарка Бетя. — На приготування маці у нас усього вісімнадцять хвилин.
— Вісімнадцять хвилин? — здивувався Арі. — То ще більший поспіх, аніж із моїм розкладом!

— Бодай на хвилю довше — і маца може піднятися, ніби хліб, — пояснила Бетя. — Ми робимо мацу так само швидко, як робили наші предки, коли бігли з єгипетського полону.
— Я теж маю поспішати, — сказав Арі. — Щоб не відставати від залізничного розкладу. Але мені потрібна маца для седеру, і ще трохи — для друзів.

Бетя винесла п'ять коробок маці.
— *Тода раба, Бетю!* — подякував Арі-машиніст,
дістаючи гаманця.

Арі викреслив зі списку
й останній пункт: «маца».
Тепер він мав усе потрібне.

Дорогою додому Арі-машиніст зробив дві коротенькі зупинки, щоб віддати коробочки маці Шифрі й Ааронові.

Арі забіг до Моше й обмінявся з ним: мацу на харосет.

І потяг прибув на Яффський вокзал точно за розкладом.

Відтак зайшов до Міріам — і з нею теж поділився мацою.

Нарешті втомлений Арі-машиніст дістався додому. Відчинив двері — а друзі, Джессі з Натаніелем, уже готують стіл для седерної трапези. На стільцях розкладені подушки, щоб у потрібний момент під час седеру всі могли відхилитися й розслабитися.

Арі розпакував принесені продукти.
— Сядь, відпочинь трошки, — запропонував Натаніель. — Ми з Джессі все розкладемо на седерну тарілку.
— Дякую! — погодився Арі. — Я так утомився від біганини.

За лічені хвилини Джессі з Натаніелем повернулися до вітальні. Джессі несла срібну тарілку для седеру, на якій були розкладені яйце, харосет, петрушка, хрін і кістка ягняти. Натаніель ніс велику таріль із мацою, накриту вишитою серветкою.

— Хаґ самеах, Арі! — вигукнула Джессі.
— Зі святом! — долучився до вітання Натаніель. — Час розпочинати седер!
Аж тут до них долинув дивний звук: Арі-машиніст привітав друзів... гучним хропінням!

Від авторки

7 серпня 1892 року з Яффи до Єрусалима відправився перший потяг, який віз пасажирів і вантажі. А через місяць, невдовзі після Рош га-Шана, залізницю було відкрито офіційно. Потяг скоротив час у дорозі між середземноморським узбережжям та Єрусалимом від трьох днів до трьох з половиною годин. Елієзер Бен-Єгуда,

батько сучасного івриту, який тоді мешкав у Єрусалимі, придумав слово «ракевет» (поїзд) — від біблійного слова «колісниця».

Залізниця починалася як доволі скромне підприємство: всього три потяги, збудовані на Філадельфійському локомотивному заводі Болдвіна. Ходили чутки, що потяги спочатку призначалися для першого проекту Панамського каналу. Коли той провалився, поїзди відправили до Яффи. Залізниця була завдовжки близько 88 кілометрів, робила шість зупинок між Яффою та Єрусалимом і піднімалася майже на 760 метрів, петляючи через Юдейські гори. Частини тієї історичної мальовничої залізниці працюють і нині.

Словничок

Харосет — суміш подрібнених яблук і волоських горіхів (або інших фруктів та горішків), яку їдять на Песах: нагадує нам про глину, із якої євреї робили цеглу для фараона.

Тода раба — «дуже дякую» на івриті.

Реґа — на івриті буквально «секунда», але це кажуть в сенсі «зачекай хвилю» або «зачекай-но».

Хаґ самеах — на івриті «вітаю зі святом».